

Jorge Wagensberg, director del Museu de la Ciència de Barcelona

“Els Museus de la ciència ja són els més visitats”

Jorge Wagensberg és catedràtic de física i director del Museu de la Ciència de la Fundació La Caixa. Recentment ha estat elegit president de l'ECSITE, organisme que agrupa els museus de la ciència europeus.

El Museu de la Ciència de Barcelona és, pràcticament, el més visitat de Catalunya. ¿Com s'explica aquest èxit?

—Crec que aquest museu en particular, i els museus de la ciència en general, tenen algunes característiques que els fan atractius, com ara: estimulen la intel·ligència del visitant i en fan el protagonista. La filosofia és posar el visitant en la pell del científic. Ara, jo estic convençut que la idea es pot exportar a altres tipus de museus. Per nosaltres, la idea és sobretot d'estímul. No és tant ensenyar ciència i donar informació com estimular perquè els estudiants aprofitin més altres mitjans, comprin més llibres, escoltin amb més atenció a classe.

—Seva és la frase “Prohibit no tocar”...

—És una mica provocativa. De vegades pots tenir maldecaps perquè hi ha objectes que no es poden deixar tocar gaire. Però aquesta frase vol fer superar la timidesa de molts visitants que no acaben d'entrar en l'oferta que els dónes.

—¿Els museus de la ciència tenen èxit a tot el món?

—Sí, amb una sort variable. Als Estats Units es on hi ha hagut més èxit, potser perquè en alguns casos han fet una mica de trampa, i amb l'espectacle han perdut una mica la part científica. Però encara és allà on surten les idees més importants. A Europa, depèn molt de la comunitat. A països amb poca població, com Finlàndia, el museu ha de ser molt dinàmic, perquè, si no, la gent diu que ja l'ha vist. En un museu de la ciència això és prohibit. La ciència canvia molt de pressa, i que no es pugui dir que ja s'ha vist el museu és responsabilitat dels seus dirigents.

—¿Quina mena de públic hi ve?

—L'audiència del Museu de la Ciència és de mainada de 3 o 4 anys, en el “Click dels nens”, fins... que el cos aguanta. Per això és un error dir que només és per als

“Els científics que treballen aquí fan recerca, sinó acabarlen no sent científics.

CARME PUÉRTOLAS

“La ciència canvia molt de pressa, i que no es pugui dir que ja s'ha vist el museu és responsabilitat dels seus dirigents.”

CARME PUÉRTOLAS

escolars. Una de les idees importants que ara volem treballar és la de seduir i conquistar el ciutadà adult que vol ser home del seu temps.

—*¿Hi neixen vocacions científiques?*

—En principi, la vocació precoç crec que no existeix. Als deu anys un nen no sap si vol ser metge o advocat, però sí que hi influeix tota la història de l'individu. No és el mateix que un noi hagi visitat un museu de la ciència, que si no ha fet. No crec que un nen surti del museu dient que vol ser científic, però sí que això pot tenir a veure amb la seva elecció posterior.

—*També organitzeu “Els vespres del Museu”. A més de coneixements ¿voleu proporcionar reflexió sobre els efectes de la ciència?*

—Aquesta és una de les altres idees que volem exportar a Europa. Cal que els museus siguin centres de creació d'opinió científica. En la nostra societat es crea opinió política, econòmica i, sobretot, esportiva. En canvi, no es crea opinió científica. El paper dels museus de la ciència és molt ambiciós, perquè cal estimular la societat, però també els científics que poden venir a fer una conferència o intervenir en un debat.

—*¿Els científics tampoc no pensen prou en la societat?*

—Això és claríssim. El científic és molt motivat pel seu currículum, mesurat per la seva extensió. I per això és primmirat amb el repartiment del seu temps, que és molt rendible, si fa articles per a revistes especialitzades. El científic no sols està aïllat de la resta de la societat, sinó també

de la resta de la ciència i a vegades de la seva pròpia disciplina.

—*Així ¿els museus de la ciència fan de catalitzadors?*

—L'home ha aportat el coneixement a l'evolució biològica. Però la seva gran tragèdia és que la selecció natural encara no ha inventat un estímul per a la producció i consum de coneixement. Encara és patrimoni d'una minoria de la humanitat. En el cas de la necessitat d'aliment, hi ha un estímul que és la fam. En el cas de la reproducció, apareix l'estímul sexual i en la necessitat d'aigua apareix la set. Molts dels problemes que veiem al nostre voltant, la manca de tolerància envers els altres, provenen d'una manca de coneixement. I provocar aquesta set de coneixement científic és la tasca dels museus de la ciència.

—*¿Visitar el museu pot ser útil també per als científics?*

—Això es va veure en l'exposició “600 milions d'anys de viatge submarí”. Un dels plaers més grans va ser de sentir dir a catedràtics que era la primera vegada que veien un nautilus viu, per exemple. La nostra idea és que d'un nen de 3 anys fins a un catedràtic d'universitat, tots trobin algun motiu d'interès en el Museu.

—*I aquí també es fa recerca, ¿oi?*

—El museu és una institució científica. I no n'hi ha cap que pugui renunciar a la recerca. Els científics que no fan ciència acaben no essent-ho. I per això els científics que treballen aquí fan recerca.

—*¿De quina manera pot col·laborar el museu amb la societat?*

—El museu no s'ha de limitar a les acti-

vitats dintre les seves parets. Pot col·laborar-hi moltes vegades amb el seu prestigi, amb els seus recursos i pot emprendre diverses activitats. Com ara el biòtop —espai protegit— creat a Begur per convèncer la gent que és millor tenir una zona neta i protegida que tot el contrari.

—*Vostè ha estat elegit president d'ECSITE que agrupa els museus de la ciència d'Europa. ¿Com ho valora?*

—Crec que és un reconeixement del paper que ha fet el Museu de la Ciència de la Fundació La Caixa. Ha estat aportador d'innovacions, com ara: incorporar sistemes vius al museu o fer sales permanents amb continguts variables. La sala “Inventar la matèria” és permanent, però incorpora cada vegada nous materials. I quan n'apareix algun de nou tenim els nostres “sensors” per a incorporar-l'hi. I hi ha gent d'empresa que s'ha adonat de l'existència d'aquests materials i de la seva possible aplicació en el museu.

—*¿Quin paper fa l'ECSITE?*

—Té molta importància, sobretot per als museus petits. Ara hi ha 30 museus membres i més de 70 d'associats. L'ECSITE permet de tenir informació del que passa al món, tenir contacte amb altres museus i fer projectes conjunts. Sobretot és un fòrum de discussió.

—*Sense la Fundació La Caixa, ¿el museu sobreviuria econòmicament?*

—No, però és que un museu no ha de ser endible econòmicament. És com l'ensenyament privat. El benefici és social. I si tens benefici econòmic perds benefici social i cultural.

—*¿Com es pot harmonitzar espectacle i rigor?*

—Aquest és l'equilibri que hem de mantenir. Espectacle i rigor han de tenir el seu punt. Massa espectacle ha estat l'error de molts museus americans. Acaben tenint molts beneficis econòmics, però han deixat de ser museus de la ciència i s'han convertit en Disneylàndia. I quan el rigor és massa intens, és indigerible i es converteix en *rigor mortis*, que tampoc no interessa.

—*¿Són poc presents els museus de la ciència en les guies turístiques?*

—El turisme cultural cada vegada és més important, és el futur del turisme. Dintre el turisme cultural té més tradició el museu d'art o d'història. Però ara ens trobem amb la paradoxa que els museus de la ciència ja són els més visitats i, en canvi, no tenen aquest reconeixement dintre el turisme cultural.

Xavier Duran